

31 MART'A DOĞRU MHP

BAKİ LALEOĞLU

SETA | ANALİZ

MART 2024 · SAYI 415

31 MART'A DOĞRU MHP

BAKİ LALEOĞLU

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları
ISBN: 978-625-6583-37-5

Uygulama: Said Demirtaş
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
DÜNDEN BUGÜNE MHP	9
2023 SEÇİM SONUÇLARI	10
31 MART'A DOĞRU	13
SONUÇ: YENİ DÖNEMDE MİLLİYETÇİLİK VE MHP	15

BAKİ LALEOĞLU

Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde lisansüstü çalışmalarını sürdürmektedir. Çalıştığı konular arasında Türk siyasal hayatı ve karşılaştırmalı siyaset, özel olarak ise siyasal partiler, hükümet, seçim ve parti sistemleri bulunmaktadır. SETA Siyaset Araştırmaları bünyesinde araştırmacı olarak görev almaktadır.

ÖZET

Bu analiz Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP'nin 31 Mart yerel seçimlerine doğru ilerleyen süreçteki seçim siyasetine odaklanmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ideolojik konumlanması sebebiyle Türk siyasetinin tüm kritik anlarında ön plana çıkmayı başarmış ve kritik roller üstlenmiş bir aktör konumundadır. Bunun yakın dönemdeki en büyük örnekleri 15 Temmuz'daki FETÖ darbe girişimine gösterdiği direnç ve “Yenikapı ruhu”, devamında da hükümet sistemi değişikliği ve ittifak düzenlemesi ile Türk siyasetinin istikametine yön veren dönüm noktalarıdır. Üstelik tüm bunları kurumsal riskler, parti içi ayrılık ve kopuşlar, seçmen geçişkenliği ve yitimi, eleştiriler ve hatta itibarsızlaştırma çabaları ve yoğun kamuoyu baskısına rağmen başarmıştır.

Bu analiz Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP'nin 31 Mart yerel seçimlerine doğru ilerleyen süreçteki seçim siyasetine odaklanmaktadır. Öncelikle MHP'nin siyasal strateji geçmişi kısa bir şekilde özetlenmekte ve yine kritik anlarda oynadığı roller ve kırılmalar incelenmektedir. Ardından partinin 2023 seçim sonuçları ve 31 Mart yerel seçimlerine hazırlık süreci özetlenmektedir. Son olarak Bahçeli ve MHP'nin Türkiye'de yükselişe geçen milliyetçi eğilime yönelik pozisyonu da analiz edilerek 31 Mart sonrasındaki sürece yönelik öngörüler sıralanmaktadır.

GİRİŞ

MHP elli beş senelik mazisi ile Türkiye’de siyasetin CHP’nin ardından en eski ikinci partisi konumundadır. Devlet Bahçeli de siyasi parti olmanın ötesinde geleneksel milliyetçi bir siyasi çizginin temsilcisi durumundaki hareketin ikinci lideridir. Bu liderlik ise yaşanan onca kriz, siyasi başarı ve başarısızlık sarmalı, parti içi çatışma gibi belki de MHP kadar kurumsal olmayan partiler için yıkıcı etki gösterebilecek birçok mücadelenin sonucunda tamamen tahkim edilmiş bir vaziyettir.

Yakın geçmişe kadar MHP ile özdeşleşen milliyetçi siyaset Türkiye’deki geniş sağ ideolojik seçmen potansiyeline rağmen 1970’lerde sol ve sonrasında da ayrılıkçı terörü merkeze alan düşman odaklı reaksiyoner tavrı sebebiyle toplumsal sorunları çözecek güçlü bir alternatif olamamıştır. Fakat bu durum MHP’nin istikrarlı bir şekilde, kendine has politik kimliği ve belli bir temsil gücüyle siyasi önemini sürekli kılmasına engel olamamıştır. Bu bağlamda Bahçeli, Alparslan

Türkeş’ten devraldığı geleneksel milliyetçi siyaseti kendi genel başkanlığı döneminde de önemli oranda sürdürmüştür.

Günümüzde küresel anlamda popülist aşırı sağın yükselişinin paralelinde –fakat ondan belli oranda ayrılarak– Türkiye’de de milliyetçiliğin yükseliş içerisinde olduğu söylenebilir. Ancak bu milliyetçilik geleneksel siyasi çizgiden ve sosyolojiden farklı bir kesimde karşılık bulmaktadır. Gelenekselin aksine bu yeni tür milliyetçilik dalgası büyükşehirlerde yaşayan, orta sınıflaşmaya çalışan, nispeten daha eğitilmiş gençler arasında, daha seküler ve Batı’yı düşmanlaştırmak yerine ona ekonomik refah üzerinden özenen yeni bir eğilim olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla artık geleneksel, kimlik-değer odaklı tek bir milliyetçilikten bahsetmek mümkün değildir.¹

MHP ise bu dönüşüme rağmen halen kendini milliyetçi olarak tanımlayan partiler arasında birinci konumdadır. Üstelik “en çok eleştirildiği” noktalar olan Recep Tayyip Erdoğan’a desteği ve AK Parti ile yürütülen ittifak siyasetine rağmen bunu başarmış durumdadır. Bu göreceli başarıya yakın geçmişteki İYİ Parti ayrılığı da eklendiğinde MHP’nin siyasal kabiliyeti ve bulunduğu zorlu pozisyon daha iyi anlaşılabilir. Nitekim MHP, Bahçeli’nin çıkar veya fayda değil duruş ve ilke odaklı siyaseti sayesinde tecrübe ettiği geniş oranlı seçmen geçişkenliğine rağmen gücünü önemli oranda koruyabilmeyi 2018 ve 2023 seçimlerinde başarmıştır.

31 Mart’a doğru MHP’nin seçim stratejisi de bu yönde şekillenmektedir. Genel veya yerel seçim fark etmeksizin MHP, kurumsal kimliğini korumak şartıyla tamamen ittifak ve ilke odaklı bir duruş sergilemektedir. Söz konusu ittifak ilişkileri gerek AK Parti gerekse MHP için zaman zaman karşılıklı “aşırı bağımlılık” ürettiği üze-

¹ Baki Laleoğlu, “MHP Kurultayı ve Bahçeli’nin Mesajları”, *Kriter*, Cilt: 5, Sayı: 56, (2021).

rinden eleştirilse de bu formülün şimdiye kadar istenilen siyasi başarıyı getirdiği net biçimde söylenebilir. Dolayısıyla MHP'nin seçim siyaseti bu bağlamda ele alınmalıdır.

DÜNDEN BUGÜNE MHP*

Tarihsel olarak incelendiğinde Türkiye'deki milliyetçilik geleneksel anlamıyla sağ siyasetin bir çizgisi olarak güç kazanmış ve MHP tarafından temsil edilmiştir. 1960'ların sonu ve 1970'lerde sol siyaseti bir tehlike ve düşman olarak odağına alan ve reaksiyoner bir siyaset izleyen bu çizgi, geleneksel milliyetçilik şeklinde özellikle Orta Anadolu ve taşradaki daha dindar/muhafazakar seçmen sosyolojisinde destek bulmuştur. Dolayısıyla parti kendisine, tabanına paralel bir temel ve kimlik oluşturmuştur.

12 Eylül 1980 Darbesi ile birlikte milliyetçi siyasetin de uğradığı baskı ve engellemeler sebebiyle 1980'lerde hem MHP hem de söz konusu sosyolojiye dönük özel siyasi çizgi, temsiliyetini büyük oranda başka partilerin çatısı altında sürdürdü ve ancak 1990'larda yeniden aktörleşmeye başladı. Özellikle bu yıllarda PKK terörünün etkisiyle büyükşehirlerde yaşayan ve daha seküler yaşam biçimine sahip olan seçimde milliyetçi eğilim arttı. MHP lideri Alparslan Türkeş bu durumu siyasi bir fırsat olarak değerlendirerek dindar/muhafazakar taşra milliyetçileri ile seküler şehir milliyetçilerini tek bir çatı altında toplamayı partisinin yeni siyasi hedefi olarak belirledi.

MHP 1990'larla başlayan ve halen devam eden süreçte reaksiyoner ve tehlike/düşman odaklı siyasetinin merkezine 1970'lerdeki sol siyasetin yerine ayrılıkçı terörü koydu. Bu noktada 1990'ların istikrarsız siyasi yapısı ve terörle mücadelede yaşanan kırılmalar MHP'ye yönelik desteğe de yansdı. Parti 1999 seçimlerinde

tarihinin en büyük oy oranına ulaştı ve kıl payı farkla sandıktan ikinci parti çıktı. Bunun temel sebebi olarak ise terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve yine terör tehdidinin milliyetçi hassasiyetleri toplumsal anlamda zirveye ulaştırması olarak yorumlandı. Ancak MHP, hükümet ortağı olarak başarılı bir performans sergileyemedi ve 2002 seçimlerinde yaşanan siyasi kırılma hem milliyetçi sosyolojiye hem de MHP'nin siyasetine yansdı.

MHP 1990'larla başlayan ve halen devam eden süreçte reaksiyoner ve tehlike/düşman odaklı siyasetinin merkezine 1970'lerdeki sol siyasetin yerine ayrılıkçı terörü koydu.

AK Parti'nin 2002'de tek başına iktidara gelmesi sonrasında 28 Şubat ile başlayan süreç zirveye ulaştı. AK Parti kadrolarının muhafazakar/dindar yapısı ve Batı ile ilişkileri geliştirme odaklı siyaseti üzerine farklı bir milliyetçi dalga yükselişe geçti. Ulusalçı olarak adlandırılan Atatürkçü, Batı karşıtı ve laiklik odaklı yeni tarz şehirlili milliyetçi eğilim daha çok CHP ile özdeşleşti. Ancak AK Parti'nin taşradaki seçmene dindar/muhafazakar değerler üzerinden ulaşmaya başlaması ve doğrudan rakip haline gelmesi sonrası MHP, söz konusu ulusalçı kitleyi yeni seçmen hedefi olarak belirledi ve buna uygun yeni bir söylem üretti. Bunun sonucu olarak da Batı kıyılarındaki illerde ve bazı büyükşehirlerde tarihinin en yüksek oy oranlarına ulaştı. Böylelikle MHP geleneksel tabanını kaybetme uğruna AK Parti karşıtı grubun ana aktörlerinden biri haline geldi.

Ulusalcılığın 2000'lerin başında yakaladığı ivmeyi hızla kaybetmesi, bunu takiben AK Parti tarafından başlatılan Çözüm Süreci hem taşrada

* Yazarın *Kriter* dergisindeki bir yazısından alınmıştır. Bkz. Baki Laleoğlu, "2023'e Doğru MHP", *Kriter*, Cilt: 7, Sayı: 72, (2022).

hem de şehirlerde terör karşıtı reaksiyoner milliyetçiliğin artmasına sebep oldu. Bu noktada MHP de reaksiyoner milliyetçiliği takip ederek söylem ve siyasetini buna göre belirledi ve AK Parti karşıtı grupta olmayı sürdürdü. Ancak 7 Haziran 2015 seçimleri sonrasında Bahçeli'nin o zamanki ismiyle HDP'nin içinde yer aldığı veya dışarıdan destekleyeceği bir CHP-MHP koalisyonuna kapıları daha seçim gecesi kapatması² hem MHP içinde ve tabanında kırılmaya hem de milliyetçi seçimde bir ayrışmaya sebep oldu.

7 Haziran'da Bahçeli'nin HDP ile aynı blokta yer almayı reddetmesi ile birlikte muhalefetin AK Parti'nin olmadığı bir koalisyon kurmakta başarısız olması ve tekrarlanan seçimler sonrasında AK Parti'nin yeniden tek başına iktidara gelmesi ise MHP'nin içinde ve tabanında büyük bir ayrışmayla sonuçlandı. MHP yapılan bu tercih sonrasında tekrarlanan seçimlerde önemli bir oy kaybına uğradı ve parti içi muhalefet ile Bahçeli arasında liderlik mücadelesi başladı. Ancak Bahçeli bu mücadeleyi kazandı ve parti içi muhalefet İYİ Parti'yi kurarak MHP'den ayrıldı.

Tüm bunlar yaşanırken PKK'nın 2015'te saldırılarına yeniden başlaması ve Çözüm Süreci'nin bitirilmesinin ardından AK Parti, devletin güvenlikçi reflekslerini harekete geçirdi ve bu yönde bir politika benimsemeye başladı. Buna paralel olarak AK Parti'nin "yerlilik ve millilik" odaklı bir pozisyon alması, MHP ile arasındaki ideolojik ve söylem odaklı sert ayrışma ve kutuplaşmayı yumuşattı. 15 Temmuz 2016'da yaşanan FETÖ darbe girişiminin ardından oluşan Yenikapı ruhu ise AK Parti ile MHP'yi genelde "yerli ve milli" siyaset, özelde de devletçi refleksler ve beka kaygısı gibi çeşitli alanlarda yakınlaştırdı.³

2 "Devlet Bahçeli'nin 25. Dönem Milletvekiliği Genel Seçimlerinin Keşin Olmayan Sonuçları Hakkında Yaptıkları Basın Açıklaması", MHP, 8 Haziran 2015, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/3884/index.html, (Erişim tarihi: 20 Mart 2024).

3 "Yenikapı'da Milyonlar Demokrasi ve Şehitler için Buluştu", NTV, 7 Ağustos 2016.

Bunun neticesinde 7 Haziran'da MHP içinde reaksiyoner milliyetçilik ile partinin ulaşmayı başardığı şehirli-seküler ve AK Parti karşıtı milliyetçiler ile dindar/muhafazakar değerler bağlamında AK Parti tabanına yakın daha geleneksel milliyetçiler arasında bir ayrışma yaşandı. Buna paralel olarak MHP, AK Parti ile ittifakı sonrasında geleneksel çizgiyi merkezine alan bir milliyetçi anlayışı yeniden tercih etti veya etmek durumunda kaldı. 2018 ve 2023 seçimlerinde de İYİ Parti'nin ayrılığı ile beraber yaşadığı oy ve seçmen kaybını bu şekilde telafi edebildi ve süreci ufak kayıplarla atlatmayı başardı.

2023 SEÇİM SONUÇLARI

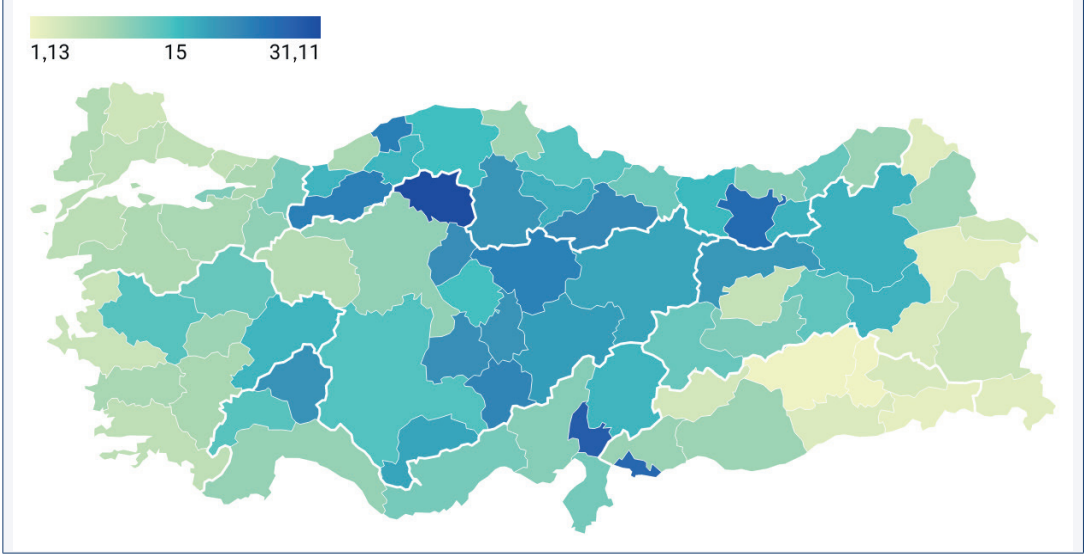
MHP 2023 seçimlerinde yurt içinde yüzde 9,92 oy alırken yurt dışı oyları da eklendiğinde bu oran yüzde 10,07 olmuştur. Harita 1'de partinin en düşük oy aldığı yerler açık renk ve en yüksek oy aldığı yerler de koyu renk ile gösterilmiştir.

MHP'nin en düşük oy aldığı bölgenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölgeleri Ege ve Marmara'nın kıyı kesimleri takip etmiştir. Bunun yanı sıra İç Anadolu ise partinin en yüksek oy aldığı bölgedir. 2023 seçimlerinde MHP'nin Türkiye genelinde aldığı oy oranları en düşük yüzde 1,13 ve en yüksek yüzde 31,11 arasında değişmektedir.

MHP'nin son yedi genel seçimde Türkiye genelinde gösterdiği seçim performansı Grafik 1'de yer almaktadır.

MHP son yedi genel seçimde en düşük oyunu 2002'de almıştır. 2002'de yurt içi ve yurt dışı oylarının toplamı yüzde 8,4'tür. 2007'de bu oran yüzde 14,3'e yükselmiştir. 2011 seçimlerinde yüzde 13 oranında oy alırken Haziran 2015 seçimlerinde bu oran son yedi genel seçimdeki en yüksek oran olan yüzde 16,3'e çıkmıştır. Ancak kısa süre sonra gerçekleştirilen Kasım 2015

HARİTA 1. MHP'NİN SEÇİM SONUÇLARI (2023)

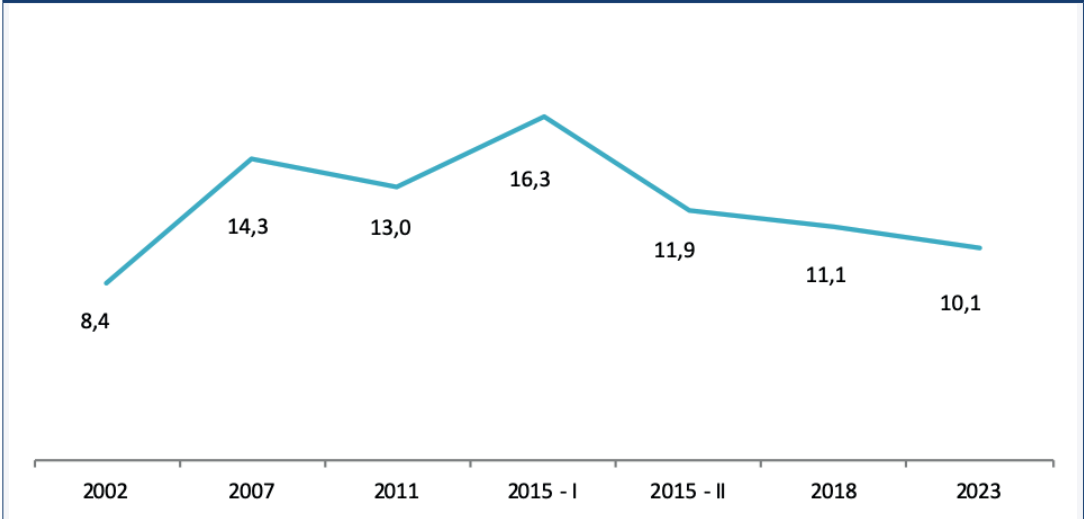

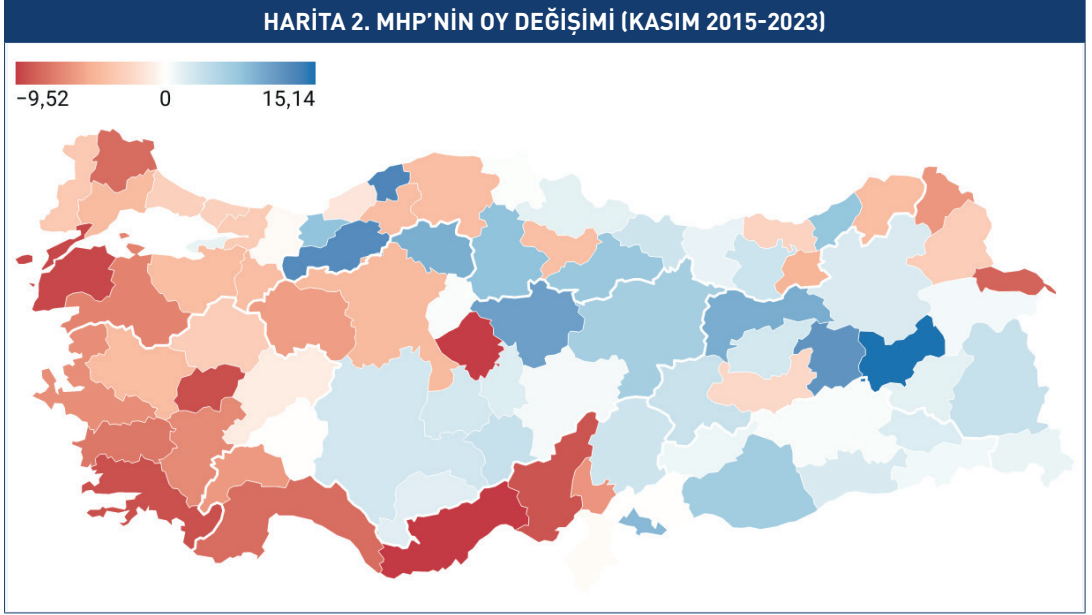
seçimlerinde oy oranı yüzde 11,9'a gerilemiştir. 2018'deki oy oranı yüzde 11,1 iken 2023'te bu oran yüzde 10,1 olmuştur. Kasım 2015 ve 2023 seçimleri detaylı olarak incelendiğinde Harita 2'deki gibi bir resim ortaya çıkmaktadır.

MHP'nin 2015'e kıyasla oylarını düşürdüğü bölgeler kırmızı ve oylarını artırdığı bölgeler ise mavi renk ile işaretlenmiştir. Harita 2'de Ege, Marmara ve Akdeniz'in kısıyında yer

alan illerde partinin oy kaybettiği görülmektedir. Söz konusu oy kaybı Mersin'de yüzde 9,52'ye, Kırşehir'de 9,48'e ve Çanakkale'de 9,18'e ulaşmıştır. Uşak, Muğla, Adana ve Iğdır'da da oy kaybı yüzde 8'in üzerinde seyretmiştir. Bununla birlikte 2015'e kıyasla 2023 seçimlerinde Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan bazı illerde ise partinin oylarını artırmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağ-

GRAFİK 1. MHP'NİN OY ORANLARI (2002-2023, YÜZDE)

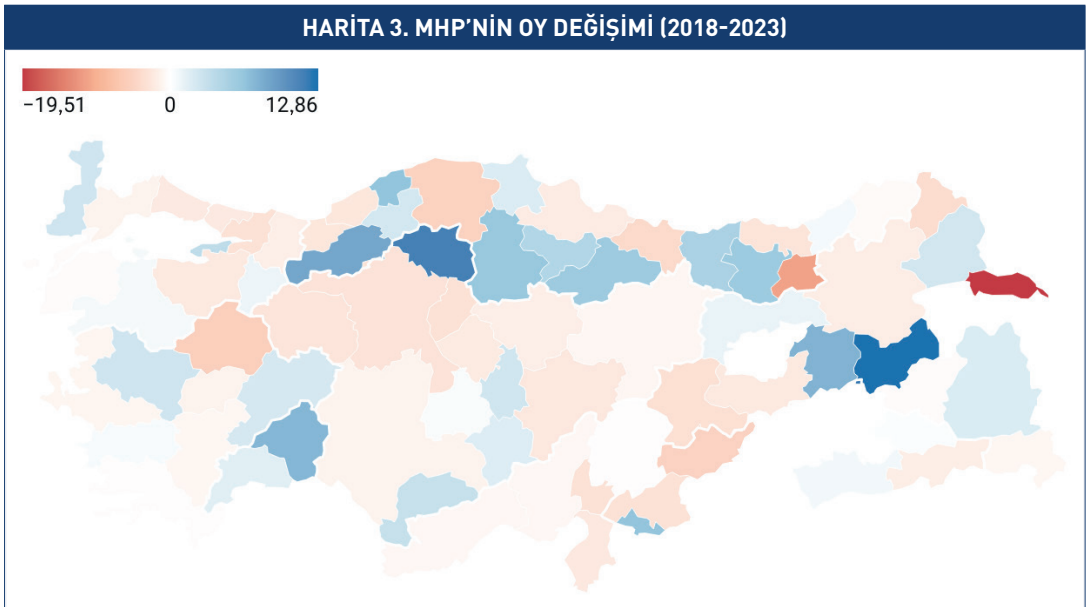

lamda MHP'nin genel olarak oyunu en çok artırdığı ilin Muş olduğu belirtmekte fayda vardır. Nitekim partinin buradaki oyu yüzde 15,14 oranında artmıştır.

MHP'nin 2023 ve 2018 seçimlerinde aldığı oylar kıyaslandığında ise Harita 3'teki gibi bir resim ortaya çıkmaktadır.

MHP'nin 2018'e göre birçok ilde oylarını büyük oranda koruduğunu, oy değişimi yaşanan bölgelerde de farkın fazla olmadığını söylemek mümkündür. Ancak oy artışı ve düşüşünün yaşandığı birkaç il dikkat çekmektedir. Bu iller Tablo 1'de yer almaktadır.

TABLO 1. MHP'NİN 2018 SEÇİMLERİNE GÖRE OYUNU EN ÇOK ARTIRDIĞI ON İL (YÜZDE)

Muş	12,86
Çankırı	11,53
Bolu	8,49
Bingöl	7,66
Isparta	7,40
Bartın	6,52
Kilis	6,49
Çorum	6,19
Gümüşhane	5,85
Tokat	5,81

MHP 2018'e göre oyunu en fazla artırdığı iller sırasıyla Muş, Çankırı, Bolu, Bingöl, Isparta ve Bartın'dır. Bu illeri Kilis, Çorum, Gümüşhane ve Tokat takip etmektedir. Oy artışı Muş'ta yüzde 12,86 ve Çankırı'da yüzde 11,53 seviyesindedir. Bingöl ve Isparta'da yüzde 7'nin üzerinde artış, Bartın, Kilis ve Çorum'da yüzde 6'nın üzerinde artış söz konusudur. Gümüşhane ve Tokat'ta yaşanan artış ise yaklaşık 5,8 puandır. MHP'nin 2018'e kıyasla 2023'te oyunu en fazla düşürdüğü iller ise Tablo 2'de yer almaktadır.

TABLO 2. MHP'NİN 2018 SEÇİMLERİNE GÖRE OYUNU EN FAZLA DÜŞÜRDÜĞÜ ON İL (YÜZDE)

Iğdır	-19,51
Bayburt	-11,00
Kütahya	-5,52
Kastamonu	-5,08
Adıyaman	-5,02
Ordu	-4,11
Ardahan	-3,65
Malatya	-3,33
Gaziantep	-3,05
Kırıkkale	-3,04

MHP'nin en yüksek aldığı oy oranı yüzde 31,11 ve en düşük aldığı oy oranı ise yüzde 1,13 düzeyindedir. En yüksek oy aldığı iller sırasıyla Çankırı, Osmaniye, Kilis, Gümüşhane, Bartın, Bolu, Yozgat, Niğde Tokat ve Kırıkkale'dir. En düşük oy aldığı iller ise daha ziyade Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan illerdir. Bu iller arasında Batman, Diyarbakır, Şırnak, Ağrı, Hakkari, Mardin, Bitlis, Siirt ve Adıyaman yer almaktadır.

TABLO 3. MHP'NİN 2023 SEÇİMLERİNDE EN YÜKSEK VE EN DÜŞÜK OY ALDIĞI İLLER (YÜZDE)

EN YÜKSEK OY ALDIĞI ON İL		EN DÜŞÜK OY ALDIĞI ON İL	
Çankırı	31,11	Batman	1,13
Osmaniye	28,60	Diyarbakır	1,14
Kilis	26,89	Şırnak	2,14
Gümüşhane	26,40	Ağrı	2,26
Bartın	23,49	Hakkari	2,68
Bolu	23,37	Ardahan	2,96
Yozgat	23,10	Mardin	3,19
Niğde	22,43	Bitlis	3,55
Tokat	22,14	Siirt	3,62
Kırıkkale	21,19	Adıyaman	4,05

31 MART'A DOĞRU

2023 seçimlerinin sonuçlanmasının ardından MHP ve Cumhuriyet İttifakı'nın temel gündemi 31 Mart yerel seçimleri oldu. Erdoğan ve Bahçeli seçim sonrasında 6 kez bir araya geldi ve görüşmelerin ana konusunu da seçim çalışmaları oluşturdu. İkilinin 27 Eylül'deki görüşmesinde yerel seçimlere yönelik çalışma yürütmesi amacıyla ortak heyet kurulması kararı alındı. Bunun üzerine hızlı bir şekilde AK Parti ve MHP heyetleri ortak toplantılarına başladı. MHP heyetinde Hukuk

TABLO 4. AK PARTİ VE MHP'NİN 31 MART YEREL SEÇİMLERİNDE İŞ BİRLİĞİ

İKİ PARTİNİN SEÇİMLERE AYRI GİRDİĞİ İLLER	AK PARTİ ADAYININ DESTEKLENDİĞİ İLLER	MHP ADAYININ DESTEKLENDİĞİ İLLER
Afyonkarahisar	Adıyaman	Erzincan
Aksaray	Ağrı	Bartın
Amasya	Ardahan	Kars
Bayburt	Artvin	Kırklareli
Bolu	Batman	Osmaniye
Çankırı	Bilecik	
Düzce	Bingöl	
Elazığ	Bitlis	
Gümüşhane	Burdur	
Isparta	Çanakkale	
Karabük	Çorum	
Karaman	Edirne	
Kastamonu	Giresun	
Kırıkkale	Hakkari	
Kilis	İğdir	
Kütahya	Kırşehir	
Nevşehir	Muş	
Niğde	Rize	
Sivas	Siirt	
Tokat	Sinop	
Uşak	Şırnak	
Yozgat	Tunceli	
	Yalova	
	Zonguldak	

ve Seçim İşlerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Feti Yıldız, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Sadir Durmaz ve Grup Başkanvekili Muhammed Levent Bülbül yer aldı.⁴ Heyetin ilk toplantısı genel ilke ve prensipler gündemiyle gerçekleştirildi.⁵ Heyetlerin 13. görüşmesi ile birlikte çalışmalar nihayete erdi.⁶

4 "Cumhur İttifakı'nın Yerel Seçim İşbirliği Heyetleri Belli Oldu", Anadolu Ajansı, 10 Ekim 2023.

5 "Cumhur İttifakı Yerel Seçim İşbirliği Heyetleri Bir Araya Geldi", Anadolu Ajansı, 26 Ekim 2023.

6 "AK Parti ve MHP Heyetleri 13. Kez Bir Araya Geldi", TRT Haber, 22 Aralık 2023.

Çalışmalar neticesinde 30 büyükşehirde iş birliği yapılması, bu şehirlerden Mersin ve Manisa'da MHP adaylarının ve diğer 28 büyükşehir belediye başkanlığında ise AK Parti adaylarının desteklenmesi kararlaştırıldı. Geriye kalan 51 ilin 22'sinde her iki parti kendi adayları ile seçime girme kararı alırken 29 il merkezi ittifaka dahil edildi.⁷ Bu kapsamda Erzincan, Bartın, Kars, Kırklareli ve Osmaniye, MHP adayının desteklediği iller oldu.

7 "Cumhur İttifakı Yerel Seçimde 30 Büyükşehir ve 29 İlde İşbirliği Yapacak", Anadolu Ajansı, 22 Aralık 2023.

Bahçeli, yerel seçim mitinglerine Cumhuriyet İttifakı kapsamında aday gösterdikleri Mersin ve Manisa'dan başladı. Mitingler "Cumhuriyet Bizim Türkiye Hepimizin" sloganı ile gerçekleştirildi. İlk mitingini 28 Ocak'ta Mersin'de gerçekleştiren Bahçeli "Güçlü yasama, kararlı yürütme, uyumlu belediye" vurgusu yaptı. Bahçeli ikinci mitingini ise 4 Şubat'ta Manisa'da gerçekleştirdi.

Bunların yanında MHP "Türk ve Türkiye Yüzyılında Üretken Belediyecilik" başlığıyla 5 Şubat'ta yerel seçim beyannamesini açıkladı. Beyanname 3 ana tema, 9 ilke ve 100 maddeden oluştu.⁸ Temaların ilki "Yeni Tehditler ve Türkiye'nin Bekası" oldu. Bu tema altında özellikle muhalefet partilerinin elinde olan bazı belediyelerin "terör örgütü PKK'nın insan kaynakları haline gelmesi" ve FETÖ unsurları ile "örtülü ittifak" gerçekleştirilmesine yer verildi. Ayrıca aile, toplum ve örflere karşı "yıpratma politikaları" yürütüldüğü vurgulandı. MHP'li belediyelerin en mühim çalışma alanlarının da bunlara yönelik olacağı ifade edildi.⁹

İkinci tema "Üretken Belediyecilik Vizyonu" olarak yer aldı. Hizmette ayrımcılığın olmayacağı, dijital teknoloji ve yapay zekanın yerel yönetimlerde kullanılacağı, istihdam imkanlarının artırılacağı belirtildi. Son olarak ise "Afet ve Krizlere Hazırlıklı, Çevre Dostu Güçlü Şehirler" temasına yer verildi. İstanbul başta olmak üzere şehirlerin depreme hazırlıklı hale getirileceği, deprem başta olmak üzere tüm doğal afetlere yönelik önleme ve hazırlık çalışmalarının yapılacağı söylendi. Trafik sorunu, yeşil şehirler, tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerin korunması gibi hususlara da bu tema altında yer verildi.

Beyannameye ayrıca kadın, çocuk, yaşlı ve engelliler başta olmak üzere çeşitli toplumsal kesimlere yönelik vaatler yer aldı. Şehirlerin ihtiyaç-

ları doğrultusunda sanayi bölgelerinin oluşturulacağı, kreşlerin açılacağı, çocuklara oyun alanı ve eğitim destek programlarının oluşturulacağı ifade edildi. Yaşlılar için bakım ve yardım hizmetlerinin yanı sıra ayrıca kültür merkezlerinin sayısının artırılacağına yönelik vaatlere de yer verildi. Sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahibi kişilere ulaştırılacağına sözü verildi. Belediyelerde akıllı sistemlerin kurulması, uyuşturucu ile mücadele ve mahalle meclislerinin oluşturulması gibi hususlar da dikkat çeken vaatler arasındaydı.¹⁰

31 Mart'a doğru MHP cephesinde yaşanan son önemli gelişme ise 17 Mart'ta düzenlenen 14. Olağan Büyük Kurultay'ıydı. Kurultayda Bahçeli, oy kullanan 1.295 delegenin tamamının oyunu alarak yeniden genel başkan seçildi. Bahçeli kurultaydaki konuşmasında 31 Mart seçimleri için "Yerel yönetimlere vurulan prangalar kırılmalıdır. Türk ve Türkiye Yüzyılı hedeflerle müzahir yerel yönetimler muhakkak tecelli etmelidir. Zira başka alternatif kalmamıştır" ifadelerini kullandı ve muhalefet partilerini eleştirdi. Ayrıca kurultayda parti yönetiminde önemli bir değişim yaşandı ve Merkez Yürütme Kurulundaki 75 üyenin 43'ü yeni isimlerden oluştu.¹¹

SONUÇ: YENİ DÖNEMDE MİLLİYETÇİLİK VE MHP*

31 Mart'a doğru MHP'nin genel stratejisi ve parti içi gelişmeler 2017'den beri istikrarlı bir şekilde yürütülen politikaların devamı niteliğinde gerçekleşti. Yine benzer şekilde yerel seçimlerde AK Parti ile kurulan ittifak, kazanımları

¹⁰ "MHP, Yerel Seçim Beyannamesi'ni Açıkladı", TRT Haber, 5 Şubat 2024.

¹¹ "MHP Genel Başkanı Bahçeli, 1295 Delegenin Tamamının Oyunu Alarak Yeniden Genel Başkanlığa Seçildi", Anadolu Ajansı, 17 Mart 2024.

* Yazarın *Kriter* dergisindeki yazısının gözden geçirilmiş versiyonudur. Bkz. "Milliyetçiliği Yönetmek: Erdoğan, Cumhuriyet İttifakı ve Yerli-Milli Siyaset", *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 80, (2023).

⁸ "MHP, Yerel Seçim Beyannamesi'ni Açıkladı", TRT Haber, 5 Şubat 2024.

⁹ "MHP Yerel Seçim Beyannamesini Açıkladı", *Yeni Şafak*, 5 Şubat 2024.

mümkün olduğunca artırmak amacı etrafında şekillendi. Bu doğrultuda büyükşehirlerde yine tam ittifak kurulurken diğer illerde ise muhalefetin kazanma riski olmayan veya iki partinin de kazanmak için iddialı olduğu yerler haricindeki illerde ortak adaylar gösterildi.

MHP için asıl kritik mesele iç dinamiklerin diri tuttuğu geleneksel milliyetçi refleksleri temsil edebilme kapasitesi ile dış dinamiklere bağlı yeni tür milliyetçi eğilimleri yönetebilme kabiliyeti oluşturabilmesidir.

MHP için asıl merak edilen hususu ise 31 Mart sonrasında nasıl bir politika izleneceği konusu oluşturmaktadır. Bahçeli'nin zaman zaman yaptığı açıklamalar MHP'nin, AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yürüttüğü ittifak siyasetini sürdürmekte kararlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla genel anlamda MHP'deki mevcut pozisyonun 31 Mart sonrasında devam edeceğini söylemek mümkündür. Bu noktada Bahçeli'nin söz konusu pozisyonunun İYİ Parti kopuşu ve seçmen kaybına rağmen oy oranını önemli oranda koruması ile alakalı olduğu ve bundan memnun olduğu söylenebilir.

Öte yandan özellikle 2023 seçim sonuçları MHP açısından bir gerçeği de ortaya koymuştur: Türkiye'de yükselen bir milliyetçi eğilim bulunuyor ve parti bu eğilimi yönetebildiği müddetçe kurumsal gücünü ve oy oranını koruyabilir. İşte burada MHP'nin sürdürdüğü ittifak politikasının mevcut istikametini koruması en büyük önceliklidir. Bu meseleyi daha detaylı incelemek gerekirse 2023 seçim sonuçları göstermiştir ki salt bir ideoloji olmanın ötesinde milliyetçilik; yerlilik ve millilik eksenindeki bir anlayış ve has-

sasiyet olarak Türkiye'deki en güçlü siyasi eğilim haline dönüşmek üzeredir. Nitekim iç ve dış tetikleyiciler ve gelişmeler neticesinde milliyetçilik, yerlilik ve millilik bir "çatı değer" olarak yakın geçmişin en önemli yaklaşımı olmuştur. Nitekim MHP'nin ve partiden yakın veya uzak geçmişte kopan partilerin oylarının toplamı 2023'te yüzde 25 bandına dayanmıştır.

Bu durumun sebepleri analiz edildiğinde ise iç ve dış tetikleyicilerin ön plana çıktığı görülmektedir. Buna binaen Türkiye'de yükselen milliyetçi eğilimi yalnızca Batı siyasetinde etkili olan ve yakın geçmişte küresel bir trende dönüşen bir sürecin parçası olarak okumak eksik kalacaktır. Bunun temel sebebi ise Türkiye'nin iç dinamikleri ile alakalıdır. Zira Türkiye uzun yıllardır terör tehdidiyle mücadele etmekte ve bu tehdit toplumun milliyetçi hassasiyetlerini sürekli bir biçimde diri tutmaktadır.

Tam bu noktada MHP için asıl kritik mesele ise iç dinamiklerin diri tuttuğu geleneksel milliyetçi refleksleri temsil edebilme kapasitesi ile dış dinamiklere bağlı yeni tür milliyetçi eğilimleri yönetebilme kabiliyeti oluşturabilmesidir. Burada da Erdoğan ve Bahçeli'nin sanılanın aksine küresel trendleri çok iyi bir biçimde okuduğu ve öngörülü davranarak bu kabiliyeti Cumhur İttifakı çatısı altında oluşturabildiği söylenebilir.

Dış dinamikler bağlamında asıl önemli gelişme şuydu: Batı dünyasında 2008 küresel ekonomik krizi güçlü bir toplumsal reaksiyona sebep oldu. Liberal demokratik sistem ve değerleri temsil eden klasik merkez siyaset ise bu kriz ve reaksiyona güçlü ve hızlı bir çözüm üretmedi. Ek olarak Afrika ve Suriyeli mültecilerin sebep olduğu göç krizi de buna eklenince oluşan katotik ortam zenofobik, popülist ve aşırı sağ siyasete zemin hazırladı. Diğer bir ifadeyle Batı'nın kendi krizine çözüm üretmedeki başarısızlığı milliyetçi reaksiyonlara sebep olurken popülist siyasete de alan açtı ve toplum ile popülizm et-

kileşimi neticesinde milliyetçilik özellikle de zenofobik popülizm yükselişe geçti. Öte yandan bu eğilim süreç içerisinde küresel bir trende dönüşerek Amerika ve Asya'da da kendi örneklerini üretti. Türkiye ise bu eğilimden yakın geçmişte etkilenmeye başladı. Türkiye de 2010'larda Suriye iç savaşından en çok etkilenen ve Suriyeli göçmen sayısının en fazla olduğu bir ülke olarak kağıt üzerinde söz konusu eğilimden etkilenme potansiyeline sahipti.

İç dinamikler bağlamında ise Türkiye'de dönüşen toplumsal yapısına paralel olarak farklı sosyal kümelerde birbirinden ayrışan, heterojen bir milliyetçi hassasiyet artışa geçti. Örneğin daha çok geleneksel aile yapısında büyümüş, genç, orta sınıflaşan, eğitilmiş, beyaz yakalı, çoğunlukla büyükşehirlerde yaşayan; ekonomi, Batı ile ilişkiler ve göçmen bazlı sorunlardan şikayetçi bir toplumsal küme oluştu. Söz konusu grup daha seküler, Batı'yı geleneksel milliyetçi çizgiden farklı olarak düşmanlaştırmayıp refah seviyesi üzerinden örnek alan, yine geleneksel milliyetçilikten farklı olarak toplumsal ve devlet odaklı değerler yerine daha çok bireysel değerleri ön plana çıkaran yeni bir milliyetçi eğilim üretti.

Benzer şekilde diğer bir grup ise Batı tipi ve taklidi, göçmen karşıtlığı üzerine kurulu, tamamen zenofobik popülist bir pozisyonda konumlanan siyasi aktör ve partilerin toplumsal memnuniyetsizlik alanlarını manipüle etmesi sonucu ortaya çıktı. Özellikle Suriyeli göçmen karşıtlığı üzerinden popülerite kazanan, Avrupa'daki aşırı sağ partilerin popülist söylem ve siyasetini taklit eden bu yapı, mevcut siyasi aktörleri yeteri kadar radikal olmamakla suçlayarak ve kendilerini sorunun yegane çözümü olarak sunan bir stratejiyi tercih etti. Öte yandan söz konusu siyasi strateji seküler ancak aşırı milliyetçi söylem ve politikaları destekleyen, ekonomik olarak alt ve orta grupta yer alan seçimde de karşılık buldu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderlik ettiği ve Bahçeli'nin de desteklediği ittifak siyasetinin başarısı da kendini burada gösterdi ve söz konusu iki grubun geniş kitlelere dönüşmesini önemli ölçüde engelledi. Diğer bir ifadeyle milliyetçi eğilimdeki artışın Batı'da olduğu gibi aşırı, etnik ve zenofobik bir yapıya bürünmesini engelleyen husus Erdoğan, Bahçeli ve Cumhuriyet İttifakı'nın ortaya koyduğu yerli-millî siyaset olarak kavramsallaştırılan stratejidir. Özellikle millî ve manevî değer odaklı, farklılıkları değil söz konusu ortak değerleri ön plana çıkaran, "millet" in değerlerini ve "devlet" in kazanımlarını ve muhafazasını önceleyen bir siyaset üretildi. Böylelikle Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bahçeli liderliğindeki MHP ve Cumhuriyet İttifakı milliyetçi eğilimi yumuşatarak tabana yaydı. Bu sayede hem milliyetçiliğin Batı'da olduğu gibi aşırı bir hal alarak toplumsal bir tehdide dönüşmesi engellendi hem de Erdoğan ve Bahçeli tüm olumsuzluklara rağmen milliyetçi trendi yöneterek bunu siyasi bir avantaja çevirdi.

Söz konusu süreci daha detaylı incelediğimizde özellikle Suriye'deki gelişmelerin dönüm noktası olduğunu söylemek mümkündür. Zira Erdoğan'ın tüm siyasi riskleri alarak başlattığı Çözüm Süreci, PKK ve uzantısı terör örgütünün Suriye'deki iktidar boşluğundan faydalanma hedefiyle tekrar saldırılarına başlaması neticesinde sonlandı. Paralelinde Suriye'nin kuzeyinde bir terör koridorunun kurulması riski ve bu bölgeden gelen saldırılar, FETÖ'nün devleti ve meşru iktidarı, DEAŞ'ın da toplumu hedef alan saldırıları güçlü bir milliyetçi reflekse sebep oldu.

İşte tam bu noktada Erdoğan, küresel ve yerel anlamda güç kazanan milliyetçi eğilimi başarılı bir şekilde okuyarak pozisyonunu tazeledi. Özellikle 2015'ten itibaren aldığı acil önlemlerle devletin güvenliğini önceleyen adımlar attı. Her ne kadar 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında adı konulmuş olsa da 2015 seçimlerinin ardından Erdoğan ve Bahçeli yerli ve millî odaklı ortak

bir duruş sergilemeye başladı. 15 Temmuz'un ardından ise Cumhuriyet İttifakı çatısı altında stratejik bir birliklilik kuruldu. Söz konusu stratejik birliklilik, ürettiği "yerli-milli" söylem ve politikalar ile milli ve manevi ortak değerleri temel alan bir tür "değer" milliyetçiliği üretti.

Netice itibarıyla MHP ve Bahçeli, Erdoğan liderliğinde yürütülen bu strateji sayesinde hem kurumsal kimliğini ve gücünü hem de oy oranını önemli ölçüde korumayı başarmıştır. Erdoğan'ın inşa ettiği ve Bahçeli tarafından desteklenen "değer" odaklı milliyetçilik sayesinde seçmenin hassasiyetleri yönetilmiş ve yaşanan kayıplar telafi edilmiştir. Türkiye'de bir eğilim olarak yükselen milliyetçiliğin

Batı'da olduğu gibi aşırı, uç, ırkçı ve/veya xenofobik popülist bir ideolojiye dönüşmesi şimdilik engellenmiştir. Bunu başaran ise söz konusu eğilimin toplum nezdinde güçlenmeye başladığını görüp bunun pozitif ve negatif çıktılarını öngörerek kendi siyasetini ve söylemini "yerli-milli" çatı kavramı altında bir değer siyasetine adapte eden Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğindeki Cumhuriyet İttifakı siyasetidir. Buna binaen Bahçeli liderliğinde MHP de milliyetçiliğin yönetilmesi vesilesiyle gücünü belli oranda koruyabilmektedir. Yeni dönemde de bugüne kadar çalışan ve kazandıran modelin bundan sonra da sürmesi Bahçeli'nin ve MHP'nin en önemli önceliği olacaktır.

31 MART'A DOĞRU MHP

BAKİ LALEOĞLU

SETA | ANALİZ

MHP ideolojik konumlanması sebebiyle Türk siyasetinin tüm kritik anlarında ön plana çıkmayı başarmış ve kritik roller üstlenmiş bir aktör konumundadır. Bunun yakın dönemdeki en büyük örnekleri 15 Temmuz'daki FETÖ darbe girişimine gösterdiği direnç ve "Yenikapı ruhu", devamında da hükümet sistemi değişikliği ve ittifak düzenlemesi ile Türk siyasetinin istikametine yön veren dönüm noktalarıdır. Üstelik tüm bunları kurumsal riskler, parti içi ayrılık ve kopuşlar, seçmen geçişkenliği ve yitimi, eleştiriler ve hatta itibarsızlaştırma çabaları ve yoğun kamuoyu baskısına rağmen başarmıştır.

Bu analiz Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP'nin 31 Mart yerel seçimlerine doğru ilerleyen süreçteki seçim siyasetine odaklanmaktadır. Öncelikle MHP'nin siyasal strateji geçmişi kısa bir şekilde özetlenmekte ve yine kritik anlarda oynadığı roller ve kırılmalar incelenmektedir. Ardından partinin 2023 seçim sonuçları ve 31 Mart yerel seçimlerine hazırlık süreci özetlenmektedir. Son olarak Bahçeli ve MHP'nin Türkiye'de yükselişe geçen milliyetçi eğilime yönelik pozisyonu da analiz edilerek 31 Mart sonrasındaki sürece yönelik öngörüler sıralanmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL